

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Къырал гербин бийик билим берген «Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет» федерал къырал бюджет билим беруу учрежденианы бланкларында бла мухурунда хайырланыуу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

«Къабарты-Малкъар Республиканы Къырал гербини юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 1994 жылда 4 августда чыгъарылган 12-РЗ номерли Законуну 3-чю статьясына тийишлиликде бегим этеме:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Къырал гербин бийик билим берген «Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет» федерал къырал бюджет билим беруу учрежденианы бланкларында бла мухурунда хайырланыргъа деп тохташдыргъа.

**Къабарты-Малкъар
Республиканы Башчысы**

Ю. КОКОВ

Нальчик сахар 2016 жыл 15 январь, №5-УГ

Себеп

Аскерчилеге - ипотеканы женгил халда

«Россельхозбанк» бу кюнде «Военная ипотека плюс» деген программаны бардырып башлагъанды. Къыралны болушлугъу бла аскерчиле ахча займ алып, фатар къоллу болургъа амал табарыкъдыла. Бу кредитни процент ставкасы, бир жылгъа тергенде, 10,9 процент болады. Ахчаны эм кеп берилерге боллукъ ёлчери 2,3 миллион сомду. Аны кесин да 23 жылгъа дери болжалгъа берликдиле.

Аскерчилени къыралны ипотека системасында жыйылган ахчаларын бу кредитни хайырланганда биринчи тёлеуно

орунуна берирге онг барды. Аны ёлчери уа фатарны багъасыны бешден бирине дери жетерге боллукъду.

Дагъыда «Военная ипотека плюс» программаны чеклеринде жаланда жангы угъай, хайырланыуда болган фатарланы неда жер участкаланы бла энчи юйлени да сатып алыргъа эркинлик бериледи. Бу кредитге сейирлери болганла банкны интернет сайтында аны юсюнден толу информация бла шагърейленерге боллукъдула.

Бизни корр.**Болум**

Грипп артыкъ бек жайылмагъанды

Роспотребнадзору Къабарты-Малкъарда управлениясындан билдиргенлерине кёре, жангы жылны ал ыйыгъында бизни республикада ОРВИ-ден эм гриппден ауругъанланы саны эпидемия чекден 62 процентге азайгъанды. Къагъанакъланы (0-2 жыллыкъланы) араларында ол кёрюмдю 48 процентди. Башхача айтханда, бу кезиуде быллай ауруулагъа 373 бала жукъгъанды.

Жыл санлары ючден алты жылгъа дери болганланы юсюнден айтханда, болум аз-маз игирекди дерчады, медицина учрежденияланы эсебине 300 сабий тошгенди. 7-14 жыллыкъланы эмда 15 жыл толгъанланы эм андан

таматаланы арасында аллай саусузланы саны эпидемия чекден кеп къалмай 79 эм 75,5 процентге азды.

ОРВИ-ден неда гриппден ауругъанла бардыла деген сылтау бла бу кезиуде бир школ неда сабий сад жабылмагъанды.

Бизни корр.**Парламент**

Предпринимательствону айныуун тыйгъан бюрократ чырмауланы кетерирге

КъМР-ни Парламентини Экономика, инвестицияла эмда предпринимательство жаны бла комитетини башламчылыгы бла къуралган «тёгерек столда» гитче эм орталыкъ бизнесни субъектлерине къырал болушлукъ этиуно мадарлары сюзюлгендиле.

Комитетни башчысы Заур Апшев, жыйлыуу ача, бизнесге къыралны жанындан болушлукъну хайырлы бардырыуу, предпринимательле кредитлени чырмаусуз алырча мадарла къурауу, аланы билмили кадрла бла жалчытыуу, контроль органланы ишлеринде кемчиликлени сюзерге чакъыргъанды. «Къабарты-Малкъар Республиканы социальный сферасын бла экономикасын ышангылы

айнытыуда гитче эм орталыкъ бизнесни предприятияларына ышаныулукъ бютюнда уллуду. Ала адамланы иш бла жалчытыуу жаны бла артыкъда магъаналы жумушланы толтурадыла», - деп чертгенди ол.

Жыйылыуда докладны КъМР-ни экономиканы айнытыуу министри **Рахайланы Борис этгенди**. Ол КъМР-ни Гарантия фондуну ишини юсюнден айтханды. Ол а гитче эм орталыкъ предприятиялагъа ала банк кредитле алгъанларында, кеслерини ырысхылары жетмесе, къырал гарантияла береди.

Республиканы Правительствосу «КъМР-де социальный сферада инновацияланы арасы» деген коммерциялы болмаган организацияны да къурагъанды. Ол а социальный сферада проектлени жашауда бардырыргъа себеплик этеди. Ишлеп башлагъан кезиуден бери аны специалистлери предпринимательлеге 250 консультация бергендиле.

Аладан сора да, микрофинанс организацияланы къаууму къуралгъанды. Ала битеу шахарлада бла районлада бардыла. Республикада 5 бизнес-инкубатор ишлейди. Былтырны октябрь айны шартларына кёре, алада 75 гитче эм орталыкъ предприятие орналадыла, битеу да бирге 260 ишчи жер къуралгъанды.

Министр жетишимле бла бирге кемчиликлени юслеринден да айтханды. Сёз ючюн, гитче эм орталыкъ бизнес бла кюрешгенле республиканы экономикасында урунганланы 34,5 проценти тенгли бирдиле, ала чыгъарган продукция регион продуктну 30 процентине жетеди.

2014 жылда ноябрь айны тарихлерине кёре, КъМР-де 25204 энчи предприниматель бар эди, алай 2015 жылны ол кезиуюне уа аланы саны азайып, 24869-гъа жетгенди. Гитче эм орталыкъ предприятияла уа 4336 боладыла. Рахайланы Борис энди ишлеп башлагъан компанияла банк кредитле алалмагъанларыны, финанс жаны бла къоркъуулу болумладан страховатъ этерге эмда инвестиция проектлени жашауда бардырыргъа ахча жетишимегенини проблемаларын да кётюргенди.

КъМР-ни Башчысыны Администрациясында эксперт **Пшикан Таов** а докладында предпринимательствону айнытыуу ючюн бюрократия тыйгъычланы кетерирге кереклисин чертгенди. Прокуратура бла право низамны сакълауула уа контроль-эсеплеучю органла бизнесни басынчакълагъан кезиуленни тохтагыргъа борчу болгъанларын да айтханды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

**Жырларгъа
суйген
къарындашла**

3 бет

**«Биреуге игилик этсенг,
ол санга
ахшылыкъ бла къайтмай
къаллыкъ туююлду»**

4 бет

**«Мен адамланы
кёзлерине уялмай
къарайма»**

5 бет

**Басымлылыкъ,
огъурлулукъ,
фахмулулукъ,
жигерлик**

6 бет

**Таурухлу
къаяланы
тамаша
сыфатлары**

8 бет

Предпринимательствону айныуун тыйган бюрократ чырмаулары кетерирге

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Андан сора да, жер-жерли административиялы башчыларыны ишлерине багъа бергенде, алада ненча жангы предприятие ачылганын, ненча ишчи жер кыралганын, кылай бир налог жыйылганын да тергерге предложение этгенди.

РФ-ни Налог службасыны КЪМР-де Управленийасыны башчысы экинчиси **Будайланы Расул** докладында РФ-ни Пенсия фондуна этилген страховой тейлеуле асыры багъа болганлары гитче эм орталык бизнесни айныууна чырмагъанларын белгилегенди. «Быллай болумда, биз акъыл этгенден, предприниматель ишни тирилтир ючюн хакъны фондуна салынган налоглары азайтырга

тийишлиди», - дегенди ол.

«Тегерек столда» КЪМР-ни прокуратурасында федерал ачылгъан предпритияла кредитле аламгаанларыны, ала асыры багъа болгъанларыны, кадрлары билимлери иги болмагъанларыны, предпринимательни кеслерни ствосуну малчылык, чабакчылык жаны бла бѐлюмюно таматасы **Мадина Теунова**, «КЪМР-ни промышленниклерины бла предпринимательлерины регион организацияны председатели **Жантемир Губачиков**, Нальчик шахарны администрациясыны башчысы орунбасары – финансла департаментни таматасы **Дина Кясова**, КЪМР-ни Парламентинде жаш тейю палатаны комиссиясыны председатели **Малкъар**

ланы **Зульфия** эм башчала да сѐлешгенди. Ала жангыдан ачылгъан предпритияла кредитле аламгаанларыны, ала асыры багъа болгъанларыны, кадрлары билимлери иги болмагъанларыны, предпринимательни кеслерни квалификацияларыны да ѐсдюрюрге кереклисини юслеринден айтхандыла.

Жыйылууну ахырында КЪМР-ни Правительствоосуна, Экономиканы айнытуу министрствога, кредит организациялага, жер-жерли самоуправление органлага тийишли эсгертиле этилгенди.

КЪМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ХАЛКЪ ФРОНТ

Къыралда жоллагъа багъа бичиледи

Битеуроссей халкъ фронтну «Жолларына качествосуна багъа берейик» деген инспекциясы кесини ишин бошагъанды. Бир ненча айны ичинде аны экспертлери къыралны регионларында халны тингенди, школлары, саулык сакълау учреждениялары тийрелеринде инфраструктурага кырагъандыла. Бу кюнде уа фронтчула регионларыны миллет рейтингине кырап, ачык этеркиди.

Шимал-Кавказ федерал округну битеу субъектеринде да болуп, фронтчула 81 жолну, 65 школну, 36 саулык сакълау учрежденияны болумун сюзгенди. Аны итогларына кѐре округну муниципал кыралларына жети, прокуратурага юч эмда бир субъектти башчысына эсгертиле этилгенди.

Фронтчула жоллада ремонтха гарантиялары болжалы Пятигорскда бек къысхаладан бири болгъан ачыклагъандыла. Бу шахарны изларына ремонтну уа экспертле бек багъалыгъа, аны бла бирге уа хайырсызга санагъандыла.

Регионлары ара шахарларын-

да жоллары тапландыруу жаны бла контрактлага 700 миллион сом кыоратылганды. Махачкъалада бир квадрат метрге ремонт этерге 3880 сом бѐлюнгени тохташдырылганды – ол а бек багъады. Бек аз ахча уа Назраньда Базоркин атлы орамны иглендируге кыоратылганы ачыкланганды (бир квадрат метри – 384 сом).

«Пятигорскда Малыгин атлы орамны жангыртуу бюджетге бек багъалы болганды – хар квадрат метрине 16 минг сом кыоратылганды. Ставропольну жоллары уа тап халдадыла, ахыр кѐре 2011 жылда ремонт этилген жолда окъуна бир чурум тапмагъанбыз», - дегенди инспекцияны башчысы – Кырал Думаны депутаты Александр Васильев.

Алай бла экспертле регионлада бек иги эмда бек осал жоллары ачыклагъандыла. Излемлеге ахырда келишимгенлеге Махачкъалада Бейбулатов атлы орам, Владикавказда Грузинская эмда Нальчикде Брестская орамла саналгандыла. Бек иги изланы тизмеси уа былай болганды: Назрань-

да Аушев атлы орам, Ставропольда Октябрь Революция эмда Пятигорскда Малыгин атлы орамла.

Тинтилген регионлары барысында да школлары бла саулык сакълау учреждениялары тийрелеринде жолла битеу излемлеге келишимди. Больничаланы къятларында сакъатлага машиналары кыорача энчи жерле жокъдула.

Эсигизге салайык, «Жолларына качествосуна багъа берейик» деген инспекция 2015 жылда 23 июльда бардырылп башлагъанды. Ол РФ-ни Президенти Владимир Путинни 2022 жылга дери регионлада жолларынын эки кереге кѐбейтирге деген буйругу кыалай толтурулганды. СКФО-да бардырылган тинтилуени кѐрѐмдѐлер, башха регионларыны миллет рейтингине кирлиди.

Халкъ фронтну пресс-службасы.

Къайгырыу

Жай солугу кезиге хазырлана

Сабийле солуган кезиге саулыкларыны тийишли эс бурлуруча КЪМР-ни Урууну, иш бла жалчытуу эмда социальный кыоруула министрствоу 15 январьдан 15 февральга дери жашла бла къызла саулыкларына бакъгъан учрежденияда солурча

предпритияладан, организацияладан эмда ата – аналадан заявка алады.

Аны юсюнден информацияны адамла кеслери жашагъан шахарлада бла районлада иш бла жалчытуу аралада жууап табарга болукъдула. Дагъыда толу информацияны ми-

нистерствону сайтында окъурга жарарыкды: <http://mintrudkrb.ru/territorial.html>

Мадина ТОКМАКОВА, КЪМР-ни Урууну, иш бла жалчытуу эмда социальный кыоруула министрствоуна пресс-службасы.

Билдириу

КТО кийирилгенди

2006 жылда 6 мартда чыгарылган «Терроризмге къажу ишни юсюнден» 35-ФЗ номерли Федерал законну 11-чи эмда 12-чи статьяларына тийишликте, терактлары болдурмаз, гражданы, учреждениялары бла организацияларыны кыоркуусулукларыны жалчытыр, бандит къаууму келечилерин ачыклар эм тутар мурат бла Россейни ФСБ-сыны КЪМР-де Управленийасыны башчысы генерал-майор Олег Усов 2016 жылда 15 январьда 16 сагъат 25 минутдан башлап Наль-

чикни бир кесегинде - Идаров – Хмельницкий - Фурманов – 9 январь орамлада - терроризмге къажу операцияны бардырырга эмда КТО праволу низам кийирирге оную этгенди.

Терроризмге къажу операция бардырылган кезиге, энчи буйрукъ этилгинчи, бир къауум праволу мадарла толтурулукъдула, болжалы чекле салыныркыдыла.

КЪМР-де Оператив штаб.

Документле

Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны секретарын айырууну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу

КОМИССИЯСЫНЫ

БЕГИМИ

2016 жыл 14 январь

Нальчик ш.

№126/3-5

«Россей Федерацияны граждандарыны айыруу эркинликлери эмда референдумга къатышырга эркинликлери баш гарантияларыны юсюнден» 2002 жылда 12 июньда чыгарылган 67-ФЗ номерли Федерал законну 28-чи статьясына, «Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2003 жылда 18 февральда чыгарылган 23-РЗ номерли Законуну 3-чю статьясына, Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны Регламентини 9-чу, 10-чу эмда 41-чи статьяларына эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны секретарын жашырын кыор кѐтюрюу бла айырууну эсеплерины юсюнден эсеплеучю комиссияны 2016 жылда 14 январьда жарашдырылган 2-чи номерли протоколуна тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясы **бегим этеди**:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны секретарына **Джапуланы Хыйсаны жашы Мусаны** айырырга.
2. Бу бегимни асламлы информация органлада басмаларга эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны Интернет сайтына салырга.

Айыруу комиссияны председатели

В. М. ГЕШЕВ

Айыруу комиссияны секретары

ДЖАПУЛАНЫ М. Х.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакъырылууну депутатыны бош болгъан мандатын депутатха кандидатха «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Къабарты-Малкъар регион бѐлюмю кѐргюзтген кандидатланы тизмесине кѐре регистрация этилген **Макытланы Азорну жашы Талипге бериуно юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу**

КОМИССИЯСЫНЫ

БЕГИМИ

2016 жыл 14 январь

Нальчик ш.

№126/4-5

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакъырылууну депутатына «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Къабарты-Малкъар регион бѐлюмю кѐргюзтген кандидатланы тизмесине кѐре айырылган Ботталаны Батталны жашы Хадисни депутат полномочиялары болжалдан алгъа тохтатылгандыла бла байламлы эмда «Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатланы айырууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2008 жылда 5 августда чыгарылган 56-РЗ номерли Законуну 68-чи статьясыны 5-чи кесегине тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны **бегим этеди**:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакъырылууну депутатыны бош болгъан мандатын депутатха кандидатха «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Къабарты-Малкъар регион бѐлюмю кѐргюзтген кандидатланы тизмесине кѐре регистрация этилген **Макытланы Азорну жашы Талипге** (№94) берирге.

2. Бу бегимни асламлы информация органлада басмаларга эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны Интернет сайтына салырга.

Айыруу комиссияны председатели

В. М. ГЕШЕВ

Айыруу комиссияны секретары

ДЖАПУЛАНЫ М. Х.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакъырылууну депутаты **Макытланы Азорну жашы Талипни** регистрация этиуно юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны **БЕГИМИ**

2016 жыл 14 январь

Нальчик ш.

№126/5-5

Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны «Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакъырылууну депутатыны бош болгъан мандатын депутатха кандидатха «Единая Россия» Битеуроссей политика партияны Къабарты-Малкъар регион бѐлюмю кѐргюзтген кандидатланы тизмесине кѐре регистрация этилген **Макытланы Азорну жашы Талипге бериуно юсюнден**» 2016 жылда 14 январьда чыгарылган 126/2-5-чи номерли бегимине эмда «Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутата айырууну юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2008 жылда 5-чи августда чыгарылган 56-РЗ номерли Законуну 68-чи статьясыны 3-чю кесегине тийишлиликде Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны **бегим этеди**:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакъырылууну депутаты **Макытланы Азорну жашы Талипни** регистрация этерге.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакъырылууну регистрация этилген депутатына ол айырылганыны юсюнден удостоверение берирге.

3. Бу бегимни асламлы информация органлада басмаларга эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны Интернет сайтына салырга.

Айыруу комиссияны председатели

В. М. ГЕШЕВ

Айыруу комиссияны секретары

ДЖАПУЛАНЫ М. Х.

УЧУНУУ

Жырларга сүйгөн кырауындаш

Арт жылда кырауындаш малкылар сахнада көп факмулу жаш адамны көрүргө болуккыды. Кырауындаш Тукенланы Алим бла Салим да ол сандарды. Аланы «Тау халкымы», «Жашаууму жарыгы», «Дарина», «Таулу кызы» деген эм башха жырлары кырауучуна келюне жеткендиле.

Алим айтханга көре, аланы аппалары Таукенланы Хажидауут кыбузчу болганды, аналарыны жанындан ынналары уа ариу жырлаганды. Жаш жырда хунери болганын билгенликте, аслам заманын карате бла кюрешиуге бергенди. Жетишимле да болдура башлаган эди. Алай, жарыууга, санына чып тышюп, жарау этерге амалы болмай кырганы бла спортдан кетгенди.

Ол 1987 жылда Чегем шахарда тууганды, жырлап 15 жылында башлаганды. Улуу сахнага биринчи кере 17 жылында чыккыанды, Нальчикде «Салам алейкум» фестивалга кыатышканында. Андан сора эки жаш бла кызы болуп, «РАЭД» деген чыгармачылык кыауумну кырауындашты.

Жарыууга, ол көп бармай чачылганды. Жыл да озгунчу, Этчеланы Ислам, Жаникаланы Элар, Занкишиланы Марат «Асса» деген кыауумну санында жырлап башлайдыла. Алай Элар бираздан андан кетеди. Бу болумдан сора ары Батчаланы Омарны бла Алимни чакырадыла. Алай бла ол анда ишлеп тебирейди, ала конкурслага кыатыша, жетишимли да боладыла.

Анамы кырауындашты поэт Табаксойланы Мухтар айтып «Асса» деген атыбызны «Ассы - Аланы» дегенге алышабыз. 2008 жылда тюрк миллетлени араларында бардырылган «Урал Моно» фестивалда биринчи жерни

алабыз. Ызы бла 2-3 кере да «Эжиу этедиле кыаяла» деген конкурса алга чыгыбыз. Андан сора да, «Золотой граммофон», «Песня года» конкурсада да атыбыз айтылады, - дейди Алим бизни бла ишугында.

«Ассы-Аланы» бир альбом жаздырганды, 5-6 клип да салганды, 30 аслам жыры барды. 2013 жылда анга Кыабарты-Малкыар Республиканы халкы ансамбли деген сыйлы ат берилгенди. 2014 жылда уа жашла, Шимал Кавказны миллетлерини араларында бардырылган «Жемчужина на шелковом пути» деген фестивалга кыатышып, биринчи жерни алгандыла.

Алимни гитче кырауындашы Салимни кырауучула алай эрттеден танымайдыла. Болсада кысыкса заманын ичинде ол да кесин сыйдоргенди. Ол 1993 жылда тууганды, жырлап а 7-8 жылында башлаганды.

- Биринчи кере Чегемни маданият ююноу сахнасында Юрий Шатуновну «Белые розы» деген жырын айтхан эдим, - деп эсгереди ол. - Сабий болганыма эте болуп

эдиле, кырауучула ёрге туруп кыарс кыакыганды эсимде иги кыалганды. Андан сора мени көп конкурслага, концертте да чакырадыла. 2010 жылда Чегем шахарда бардырылган эришюде биринчи жерни, 2012 жылда

«Салам алейкум» фестивалда бла 2013 жылда «Эльбрусидни ауазы» конкурсада алчы жерлени алган эдим.

Салим Кыабарты-Малкыар кырал университетни инженер-технология факультетин бошаганды, бююнлюкте усталыгына көре ишлейди. Аны ючюн эришюлеге артык тири кыатышалмай эсе да, сахнаны кыоруга уа демейди, жырларга бек сюеди.

Кырауындаш аланы факмуларыны айнитыргыла себеплик этген адамлага - композиторла Этчеланы Музафарга бла Зейтунга, Бёзюланы Алимге жюрек ыразылыкларын билдиреди эмда мындан арысында да кырауучуларыны жангы, ариу жырлары бла кыуандырыргыла мурат этедиле.

ТЕМУККУЛАНЫ Аминат. СУРАТДА: Таукенланы Алим бла Салим.

Шимал Кавказ кюн сайын

Япон компанияла бла бирге отлук чыгарыргыла келишгендиле

Дагыстанны Промышленность министрствосуну башчысы Юсуп Умавов билдиргенге көре, Японияны делегациясы республикада болган заманда «Дагестанэнерго» предприятияны эмда япон компанияны араларында отлуккы жангы тюрлюсюн бирге чыгарыууна юсюнден келишим тауусулганды.

Дагыстанга иш бла келип турган келечилени араларында «Опора России Fukuoka» организацияны председатели Тамуро Фумихико, «Сибата Тосини» директору Инга Кравец, «Фурукава Компани Лимитед» япон компаниядан Йошимаса Фукасако, Накамура университетни профессору Масайя Обе болгандыла.

Алынган шартлагы көре, «Дагестанэнерго» компания жангы предприятие ишлеп, анда тыш кыраллы коллегала бла бирге отлук чыгарыркыды.

Кыобанда бишлак завод сюейдиле

Краснодар крайны Белореченск районунда бишлак чыгарыркы заводну кырулушу быйыл 3-чю кварталда ишленип бошаллыккыды. Аны юсюнден ТАСС-ны корреспондентине предприятиядан билдиргендиле. Заводну кырулушун бардырууна юсюнден келишим «Сочи-2014» халкыла аралы инвестиция форумда этилген эди. Проектке салынган инвестиция ахча 70 миллион сом чаклы бир болганды.

Предприятие хайырланылыргыла берилип, толу кючу бла ишлеп башласа, бир суткага 7 миллион тонна бишлак чыгарыргыла, 70 тоннага жууук сют, 50 тонна да хуппеге жарашдырыргыла боллуккыды. Бишлаккы уа жалаанда ата журтлу сырьёдан этерикдиле. Мында 170 ишчи жер ачаргыла белгиленеди.

Тауук этден - 3,6 минг тонна

«Пейванд Групп» иранлы компания Астрахань областыны Володар районунда юй кыанатлы фабрика ишлерге, анга 850 миллион сом кыоратыргыла мурат этеди. Компанияны келечилери бла регионну башчысы Александр Жилкин тийшли келишимге кыол салгандыла, деп билдиргендиле ТАСС-ха губернаторну пресс-службасындан.

-Предприятияде бир жылга бройлер тауук этден 3,6 минг тонна чыгарыргыла белгиленеди. Алай болса, Астрахань областыда жашаганланы хар бирине 3 килограмм чаклы бир жетеди, -деп кыошандыла пресс-службада.

Билдирилгенича, инвестор битеу ишлени да фабриканы кесинде тамамларча онгла кыуарыркыды. Комплексе Ирандан келтирилген бройлер таууклагыла багыучу предприятие, тауук балаланы инкубатору, аланы ёсдорген алты предприятие, комбикорм чыгарган завод да кирликдиле.

Дондагы Ростовда - бек уллу школ

Дондагы Ростовну Левенцов районунда 1400 жери боллук билим беруу учреждение ишлене турады. Шёндю Ростов областыда андан уллу школ жоккыды, деп билдиргендиле регионну губернаторну пресс-службасындан. Аны мекияна суу, жылуу быргылары кыорарга деп 23 миллион сомдан артык бёлюнгенди. Билим беруу учрежденияны жылуу бла жалчытуучу системага саулай кыошар ючюн а 57 миллион сом кыоратыллыккыды. Кыалган ишлеге ахчаны шахарны бюджетинден бёллюккыды.

Бусагытта 5 минг квадратный метр жерни тутхан объектин кыабыргаларын сюеп бошай турадыла. Бассейнин кыурулушун да ахырына жетдирирге көп кыалмаганды. Ол эки мекиямга, тышына чыкмай, галерея бла тышерге боллуккыды.

Жангы юйлеге кёчгендиле

Ставрополь крайда эл мялкюно айнитыууна регион кырал программасыны «Элени тутхучу айнитыуу» деген подпрограммасын жашауда бардырууна эсеплери чыгарылгандыла.

Элдеде жашаганлагы жангы журтла ишлерге деп 80,1 миллион сом бёлюнгенди. Ол санда Ставропольну бюджетинден -30,2 миллион, федерал бюджеттен -49,9 миллион сом. Ол ахчага 110 адамга 9,2 минг квадратный метрни тутхан жараулу юйле ишленгендиле. Ол а белгиленгенинден эсе 32 процентге асламды.

Юйле кыолу болганыны араларында 78 жаш юйор барды. Ол саннга Ставропольни агропромышленность комплексинде неда элде социальный жаны бла ишлерге кеслерине борч алган специалистле да киредиле.

Статистика

Республикабыз - «субай» регионланы санында

Россейни аш-азыккы жаны бла илму-тинтуу институтуна специалистлери аслам толу эм субай адамла жашаган регионланы белгилегендиле. Анга көре, кыралны кюнбатыш жанында бла Уралда эм көп ауур санлыла жашайдыла. Не кыадар кыбыла жанына барсанг а, адамла субайдан субай бола бардыла. Алимле айтханларыча, бююнлюкте Россейде хар бешинчи инсан семизликден кыйналады.

-Жыйырма он жылдан атлаган эр кишиледен 60 процентинде, тишируланы уа экиден биринде артык ауурлуклары барды. Жылдан жылга ол көрүмдю ёсген-

лей барады, - деп билдиреди НИИ -ни баш специалисти, диетолог Виктор Тутельян.

Россейде «толу» регионлагы Калуга, Москва, Нижегородск областыла, Краснодар эмда Алтай крайла саналадыла. Алада жашаганланы ючден биринде артык ауурлуклары барды. Эм «субай» регионлагы уа Удмуртия, Оренбург областыла, Красноярск бла Приморск крайла эм Кыабарты-Малкыар Республика саналады. Мында семиз адамланы саны жалаанда 19 процентге жетеди. Саулай айтханда, семиз тишируланы саны эр кишиледен 8-15 процентге кёндю.

«Известия» газет.

ЮБИЛЕЙ

«Биреуге игилик этсенг, ол санга ахшылыкъ бла къайтмай къаллыкъ туююлдою»

- Владимир Халидович, китапларыгыздан биринде: «Тарыхны кесини татуу барды. Анга не бал, не туз къошар кереклиси жокъду...» - деп жазасыз. Сизни жашауугуз да ёрсине тарыхды. Анга уа сюерикми эдигиз жукъ къошаргъа?

- Айхай да, адам улу хар неси да иги, ашауу-жашауу да тынч болса сюеди. Мени да болгъан болур аллай бир заманым.

Жангы жылны ал кюнлеринде Россейни культурасыны сыйлы ишчиси, НОТР - «Нальчик» телекомпанияны генеральный директору, профессор, кинорежиссёр, жазуучу Владимир Вороков кесини 80-жыллыкъ юбилейин белгилегенди. Ол эки жюз чаклы фильми, бир къауум китапны автору. Тележурналистлени битеуроссей фестиваларында аслам кере жетишимле болдурганды. Литератураны бла искусствону айнытугъа салган къыйыны ючюн КъМР-ни Къырал премиясыны бир неча кере лауреатыды.

Республиканы Маданият фондуну председателиди. Мында уа 19 миллетни культура арасы бириккенди. Ала кеслерни тиллерин, адет-тёрелерин саклауда бардырган жумушлагъа Владимир Халидович себеплик этгенлей турады. Аланы келечилери юбилей ингрлени, фильмени, китапланы презентацияларын бардырыр онгланы къурайды. Бююн а ол редакциябызны къонагыды.

Юй бийчеси Рина Мартиросова бла.

Режиссёр Никита Михалков бла «Нальчик» ОРТК-да.

Алай къуру бир тюрлю затдан терк окъуна эригип къаласа. Аны себепли «татлыны», «тузлуну» да керекди татаргъа. Жаланда бир жерде олтуруп турсанг, айнымайса. Къоркъмай, таукел этип, жангы ишни ма алай башларгъа керекди.

Жашаууму юсюнден айтсам, ол «татлы», «ачы» кюнледен къуралган бир «гюл къысымды». Адамгъа, ол ким да, къаллай да болсун, не иш бла да кюрешсин, тюрлю-тюр-

лю эмоцияла керек боладыла. Жаланда алагъа батылып къвалыргъа жарамайды. Ол жашауду, алай болургъа тийишлиди, бу мени сынауумду деп англай билирге керекди. Адам улу байлыкъдан да эригеди. Алай болса, эсирклинип къалма да, жанынгдан дагъына къара, анга себеп бол. Бир да къоркъма, ол болушлукъ арда сени кесинге игиликле бла къайтырыкъды.

- Адам насыбын кеси къу-

райды дегенге уа ийнана-мысыз?

- О-о-о, жашлыгымда бир да болмагъанча ийнанганма. Ол сезимим, ангылауум асыры узакъ замангамы созулгъан болур дейме. Алай а, насыпха, энди башха тюрлю сагъыш этгениме къууанам. Билемисиз, Аллахсыз бир зат да болмайды. Ма байлай, кеси аллыма жетишимлерими, жашаууму сагъышын этсем, ала манга бошдан берилмегенлерин билеме. Кимбиз биз? Жаланда адамла. Не келликди къолубуздан? Хар атламыбыз ючюн жууаплы болгъаныбызны унутмайкъ.

Сен биреуге хыянатынг неда аман ниетинг бла бир ишни этсенг, не жетишим да болдур, ол оюмлай къаллыкъ туююлдою. Аны себепли адамны не жаны бла да сагъышы таза болургъа керекди. Сёз ючюн, ётюрюкню, экибетлиликни, зар ниетни кёрюп болмайма. Аллай адам жалан кесин угъай, саулайда тегерегинде болгъанланы да къыйнайды.

- Адамны жашауу да кинолентачады. Къолугуздан келсе, нени тюрлендирир эдигиз?

- Керти айтаса. Жашауубуз тюз андача барады. Бирде лента терк, бирде акъырын да бурулады. Жаланда аны жыртыгъы болмазгъа керекди. Лентаны ызлыгъы неда асыры жарыкъ, мутхуз болгъаны да эсленеди. Аланы тюзетирге, тюрлендирирге, башхача айтсакъ, монтаж этерге болады.

Жашауну алып айтсам а, сюерик туююл эдим бир затны да букъдурургъа. Билемисиз, юбилейими байрамын этген кюн бир затха туююнгенме-адамланы да мени бла бирге къууанганларына. Алай эсе, жашауум тюз къурайма, насыплым, ахшы тенглерим, юйорюм да бардыла. Жашла полковник чыннга дери къулукъ этдиле, беш туудугъум. Бу жашауда бир жетишим болдургъан эсем а, анда юй бийчем Рина Мартиросованы къыйыны уллуду.

- Не жаны бла да факхмулу адамсыз. Профессиналгъа уа кесигизни кинорежиссёр усталыкъда санайсыз. Къалай башланганды анга жолугуз?

- КъМКЪУ-ну тарых-филология факультетини бошагъанымдан сора келгенме телевидениягъа. Анда эгечим Галина бёлюмню таматасы эди да, ол чакъыргъан эди

ишлеп кёр деп. Алай бла бир кесекден Москвада фестивалгъа кинофильм этерге керек болады да, оператор Юрий Буслик бла бирге «Къабарты-Малкъар бююн» деген онбешминутлукъ ишибизни хазырлайбыз.

Бу фильми ол кезиуде къыралны битеу да тёрт каналында кёл кере кёргюзтгендиле. Жыйырмадан аслам къыралгъа сатхан да этгендиле. Аны редактору, сценарийни автору, режиссёру да болгъан эдим. Андан бери кинофильмени хазырлауу бла 55 жылны ичинде кюрешип келеме.

- Ма бу ишлерими энчи жаратама дегенлеригиз а бармыдыла?

- «Чабанский хлеб» фильми этгениме бек ыраыма. Ол Ат-

сёзно айтханыгыздан ары, «Къайсыны юсюнден эссени» сагъынмай болмайма. «Мен аны жазган этменме. Мен аны къычырып айтханма...» - дейсиз. Жаланда биреуге уллу сиймеклиги болган адам айталлыкъды алай.

- Эссени эсгерип, мени ыраы эдигиз. Сюе эдим Къайсыны десем, ол асыры азды. Аны кетгени алай къыйын тийген эди манга. Бир сёзно ётюрюк жазмаганма. Аны асырап, экинчи кюн окъуна поэтни туугъан юйюне баргъанма. Билемисиз, анда ол ташлагъа, къабыргъалагъа тийгенимде, тюз да кесини зыбыр къолуна тийгенча, бир жылы ургъан эди. Ма алай чёкдюрюрге

Виктор Вексельбергин жамчы бла сауғалайды. Москва. 2009 ж.

толаны Салихни юсюнденди. Эм жетишимли ишлеримден бириди. Къойчуну кеси бла да уллу шухлукъ жюрютгенме. Асыл, огъурлу адам эди. Аны бла ала Къыргызда болган жерлеге окъуна баргъанбыз. Бир жалгъан затсыз, Салихни кесин къалай сюе эсем да, фильми да ма алай жюрегим бла этгенме.

Андан къалса, «Шагди», «Одинокий лебедь» деген ишлерим бла ёхтемленеме, жазуучулукъ жаны бла айтсам а - «Амышев аул». Аны кесин да атама жоралаганма. Китапла басмалагъанлыгъыма, кесими уллу жазуучугъа санайма. Болсада къара сёз бла ишлерге сюеме. Назмуларым а - повестьлеге сыйынмай къалган тизгинлеримдиде (кюледи).

- Жазуучулукъну, къара

кюрешгенме жюрегими.

- Энди уа бизни не бла къууандырыр муратыгъыз барды?

- Кёлдоле сагъышларым. Дуняны чемпионкасы Мария Кучинаны, «Кюн шахар» Сабий творчествову академияны юслеринден кинофильмле хазырлар умутдама. Дагъыда бир проектим барды да, аны уа белгилемей къоыйым. Кёлплени ыраы этерме деген акъылдама, Аллах айтса. Сора бююнлюкде «Прошающие да простят» деген романымы ахыр томун жаз турама. Айтханымча, аны биринчисин - атама, экинчисин а жашлагъа жоралаганма. Муну уа аналарыма атар умут этеме.

Ушакъны МОКЪАЛАНЫ Зухура бардыргъанды.

ОЗГАН ЖЫЛЛАНЫ САГЪЫНА

«Мен адамланы кёзлерине уялмай къарайма»

Къатымдагыблагъа болушалгъаныма ктууанама

- Мени уруну жолум Тёбен Чегемде башланган эди - гитче классланы устазы болуп тургъанма. Ызы бла Хушто-Сыртда биологиядан бла химиядан дерсле бергенме, жетмишинчи жыллада уа школда завуч эдим. Тукъумубузда устазла кёпдюле. Жаннетли болсун, атам къарындашы Саид жаланда назмучу угъай, педагог да эди. Миллет адет-тёренни билген, хар огурулу къартны сёлжон жазып алгъан, халкыбызны культурасын байыкъландыргъан адам. Мени атам эртте кетгенди дуниядан, Саид бизге ёксюзлерим деучю эди, уллу кыйыны барды бизде.

Хушто-Сыртны Советини исполкомуну таматасына мени айыргъанларында (1973 жылда), къоркъуп, жияла, Саидге келеме. Ол а: «Кёлсюзлюк этме. Сени атанг Беш Тау Элни администрациясыда борчун толтургъанын, Огъары Чегемни колхозуна башчылыкъ этгенин эсгер. Къоркъуп, артха турургъа жарамайды. Жарлылагъа болушургъа кюреш жангы къллугъунда. Бир бирлерини ызларындан болуп, туюшгендени эсleme, кёлюнго салып ишле», - деген эди.

Не сейир, Саид алай айтханлай, къоркъгъаным кетип, кесиме ийянып кълалгъан эдим. Он жыл ишлегенме ол къллукъда. Ол кезиуде хар эллини юйюнде газ печь салыннганды, суу тартылгъанды. Ары дери бизни тиширууларыбыз сууну черекден кынгыр кылычла бла ташып тургъандыла. Кёл сабийли юйюрге бютун бек кыйынала эдиле.

Шахмырзаланы Аппасны кызы Елизавета Чегем районну администрациясыны ЗАГС бёлюмюне жыйырма бла алты жыл башчылыкъ этгенди. Хушто-Сыртны эл советини таматасы болуп он жыл ишлегенди. Россейни Юстиция министерствосуну эм Профсоюзланы республикалы комитетини Сыйлы грамоталары бла сауыгаланнганды.

Шахмырзаланы Аппас эгечи Аминат (сол жанында) - эм Саидни юй бийчеси Шемшият бла.

Дагыуда ол жыллада элде телевизка орнатылгъанды. Ол бек уллу жетишим эди. Совет жыллада телевидение юйретуи, билим беруи борчланы да тут эди, шёндюча оюннга-кюлкюге аслам эс бурулмай.

Халк кимни къалай жашагъанын, не зат этгенин унутмайды. Миллетим сау болсун, байрам, бушуу кюнлерибизде да билеклик этгенди.

Законну бир кере да бузмагъанма

- Чегем районну администрациясыны ЗАГС бёлюмюне башчылыкъ этген заманымда жыйырма бла алты жылны ичинде законну бир кере да бузмагъанма, - деп бардырады хапарын андан ары Елизавета. «Мен адамланы кёзлерине уялмай къараялама, 1973 жылдан

Шахмырзаланы Елизавета.

бери Коммунист партиядама, партбилетими бюгюн да багъалы затныча сакъланла турлама. Районда ЗАГС-ны таматасы болгъанлыкъга, кёл заманын энци фатарым болмагъанлай, кыйналыргъа туюшгенди. Жашау алайды: хар затны да алып къоялмайса, арымайталмай ишлерге керекди.

Пенсиягъа чыкъланымдан сора да оноч жыл турганма къллугъумда. Алай эгечим Маржан төртюнчю инсультдан сора къаты ауруйду да, анга къарар ючюн ишимден кетеме. Мен алай этмесем, кызы Жанна ишин къоярыкъ эди. Ол а Нальчик шахарны алтынчы номерли школунда тарыхдан устазды, алыкъа пенсиягъа дери кёл ишлерге керекди. Чегемде фатарымы да къоюп, кечгенме эгечиме.

Сау болсунла, бек ариу ашаргъандыла мени ишден, уллу байрам къурап. Анча жылны ичинде бир таматам неда ишчим бла сёз болмагъанма. Халккны, жамауатны, коллективни ичинде жумушну тамамларгъа манга онгла ачылгъанлары ючюн къадырыма бек ыразыма».

Атамы эгечлери

- Огъары Чегемде 1944 жылда жаланда бир экикътлы юй болгъанды - бизники. Алай Азиягъа уа кълппа-кълрулай баргъан эдик: анабыз Буслиймат, абызырап, ачкычладан сора, бир зат да алмагъан эди. Къазахстанны Джамбул областында Къаракъундуз элде алтыжыллыкъ эгечигим Ауалият ауушхан эди. Анам кълунда беш сабийи бла кълалады: Магомед, Ибрагим, Исмайыл, Маржан, мен. Атабызны эгечлери ол кыйыны жыллада бизге бек болушандыла. Жаухарат сабийи сатта складны таматасы эди, Жамилят а тигуу бла кюрешгенди. Ол иши ючюн ким сют, ким бишлакъ бере эди.

Атамы эгечлери ючюн тилекле, садакъа да этгенлей турабыз. Жаннетли болсунла, халал адамла эдиле, алай кёзге мудахлыкълары уруна эди. Аланы, кулакласыз деп, битеу кеслерини кыйынылары бла жыйылгъан мюлклерин сыйыргъан эдиле.

Элде бек биринчи терезелери бизникилени жарыгъанды: танг эрттен туруп, ишлей эдиле тишируула, эр кишиле уа айла бла кшошда. Алай жашауда не терслик, не зорлук болса да, барысын да хорлайдыла халаллыкъ бла адамлыкъ.

Къор болайым элиме

- Къалай терк учуп кетеди жашау! Огъары Чегемде, Къллийланы Къайсынын ата юйюню къатында мени ыннамы журту да сакъланнганды - Къллийланы Хаджитатны. Ол элдедиле Саидни, къарындашларымы, аладан туугъан эки жашыбызны да къабырлары. Бизни кёлгюнчюлюкден сакълангъан, оялган адамларымы кълчагъына сыйындыргъан жериме кър болайым!

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Оюм

Сёзню кючюн нек хайырланалмайбыз?

Къашхатауну уллу орамларыннан бири Уяналаны Къанаматны атын жюрютеди. Ким эди ол, халккыны эсинде кълалыргъа тийишли? Не кыйыны барды къыралны, жамауатны алларында?

Уяна улун а мен сабийлигимден окуна таный эдим. Элде адамла жыйылгъан жерледе кёре-кёре тургъанма. Ол ёсому, сфыаты бла да айырмалы эди. Эллилери сёзюне тынгыларгъа аны төгеригине жыйылычулары эсимдеди.

Ол къллуна бир заманда сауут алмагъанды. Уллу Ата журт уруну кезиунде Черек ауузунда аскерден албугъартханла болгъандыла. Алагъа бандитле деучю эдиле. Алай ала дезертирле эдиле. Ол заманда Уяна улуну не къллугъу болгъанын айталлыкъ туюлме. Таулада айлану, «агъач къарындашла» бла ушакъла бардыргъанын а билеме. Хутай бла да кёл кере туюшгенди.

Таулула Орта Азиягъа бла Къазахстанга кёлюрюлгенден сора да Уяна улун төрт жыл айланнганды Черек ауузуну тарларында бла агъачларында. Кёлпени ёлюмден сакълангъанды. Деменгили кълралыбызны таула орталарында орналгъан гитче районунда Совет властын келечиси эди ол. Аны саулай республикада да таныгъандыла. Анга ышангъандыла, кертичилигине ийянгандыла.

Кёл жылланы Къашхатауда эл Советини председатели болуп ишлеген, элде намысы сыйы жюрюген Батчаланы Алий былай эсгереди:

-Элге гитлержиле кирирден бир ненча кюн алгъа бизге Уяналаны Къанамат келди. Ол заманда Нальчикде ишлей эди. Не къллугъу болгъанын айталлыкъ туюлме. Тышлары къаты жабылгъан эки чемоданын атабызны аллына салып, былай айтды: «Хызыр, быланы сенден башха адамгъа къоялыкъ туюлме.

Ажашдырма. Атабыз бла мен аланы кече къарангысы бла агъачла элтип букъдурдукъ. Фрицле кетгенден сора Къанамат келип, чемоданланы алып кетген эди. Бюгюн да билмейме алада не затла болгъанларын...»

Къланамат жууаплы совет партия къллукъллада ишлей келгенди. Партияны Совет (Черек) райкомуну биринчи секретары болгъанында, районда жангъан колхозла кълруагъа кыйын салгъанды. Бир талый жылны республиканы потребсоюзна башчылыкъ этгенди. Коллективни юсонден кълйгырыу - оноучуну баш борчларыннан бириди. Ол заманда потребсоюз да, «Коммунизмге жол» («Заман») газетни редакциясы да бир мекамда орналып эдиле да, Уяна улуну юсонден ариу сёзле эшите тургъанма.

Узакъ ёмюрледен бери огурулу кълнушлача бирге жашап келген малкълраланы бла кълартылыланы

араларында гурушалыкъ чыкълган кюле абаданланы эслериндеди. Не зат юлеше эдиле ала? Бир зат да угъай. Бош адамла бир бирлерин бек иги ангылайдыла. Чиновникледиле, оруслула айтуучулай, сууну кирлендиргенле, къллукълга талашханла. Ол кюледе кёлпен эшитгенме: «Ай, Кълсын а! Къллай керек эдинг сен бюгюн малкълр халкълга!»

Бу сёзлени эсиме тошюрюп, Уяналаны Къанаматны келтирме кёл аллыма. Кълалай керек эди ол бюгюн бизге! Кёл жаш адамларыбыз, къллугъа сауут алып, агъача чыкългъандыла. Былайда сёз кълруу малкълрлыланы юслеринден бармайды. Не излей болурула ала, тюзлюкнүмю, тенгликнүмю? Боевикледен аллай бир, былайды бир адам кълрутулду деген хапарланы эшитебиз, бир-бирледе алагъа кължау операция бардырылгъанда. Алай Къланаматча, къллуна сауут

алмай, тюз жолдан тайышханла бла ачыкъ сёлеширге базынырыкъ адам бармыды шёндю арабызда?

Энди батыр адамла къллмагъандыла деге жарарыкъ туюлду. Жигитле, къркъл билмегенле кълсын халкълда да не заманда да болгъандыла эм бардыла. Алай жашау кълруу бир ыз бла барып турмайды. Аны айланчлары, төшлери, тиклери да боладыла.

Сёз ючюн, бусагъатда агъача айлангъанлагъа не зат жетишмейди? Ач, жалангач туюлдуле, юйюрлерине, тукълмуларына, туугъан элдерине айып келтирип, кеслерини жанларына да нек къркълуу саладыла?

Бюгюн Къланамат арабызда болса эди, ол затланы юслеринден «агъач кълрындашла» бла ачыкъ сёлешуле бардырылыгына аз да ишекли туюлме. Кёлпе ырахат жашаугъа кълйтырыкълларына да.

ТАУБИЙ улу А.

Бизни багъалы да, ышангылы да тенгибиз Текуланы Махайны жашы Жамал бу кюнледе дунясын алышканы бла аламда бир жулдуз учханды, кюйгенди. Ол а жаланда юйорге, тукьумга угъай, саулай элге да уллу бушууду. Артыкъда республиканы журналистлерине, жазыучуларына бек кыйын керюнгенди, мудахлык келтиргенди.

Жашау жолларыбыз, къадарларыбыз бирге ушаган тенгле эдик биз, Жамал бла урушну азабын, кечгюнчюлюкню зарауатлыгын сабийлей сынагъанбыз. Бизге ашыкъ, чюйке, топ, бугунуч ойнарны, хайнух айландыруну орунуна Къазахстанны къум аулакларында мал кютерге, сабан ызлада будай башла къыргъа тюшгенди. Ачыкъ, жалангачлык да керюр ючюн кыймагъанды бизни телюню. Аны ючюн а тюнголмегенбиз,

юй ишлемен, мадул жерлени сюрюп, бахча этмеген хазна юйор жокъ эди. Жаш окъуудан бош заманында жуууклада, ахлулада, къоншулада журт салганлагъа иезуге бармагъан хазна кюню озмагъанды. Не иште да къолу жарашханды. Сёзю - аз, гынттысы - жокъ, жашны къош нёгер этерге сюйгенле кеп эдиле.

Мен кесим шагъатма аны юсюнде аллай иги ышанла болгъанларына. Экинчи курсда окъуй тургъанлай, бизни Къазахстанны тынг жерлерин иелерге жиберген эдиле. Курсбузда 35 жаш бла кыз болуп, Актымола областыны Эсил районуну Маяковский атлы совхозунда тирлик жыйгъанбыз, юйле сюенгенбиз, орамлагъа терекле орнатханды.

Теку улу мында да не иште узалса да, аны тынгылы этгенди, башхалагъа юлго кергюзтгенди. Аны юсюне да ол жарашуулугъу бла кесине нёгерле

тургъанды. Аны «Боракъа» романы басмадан чыкъгъанында, мен kitapны юсюнден жазган эдим. Кёпле ыспас этип сёлешген эдиле. Андан сора да, авторну къаламындан «Сирки», «Бир эрттенликде», «Дангыл тюз», «Ажашхан насып» деген чыгъармалары дуня жарыгын кергендиле. Тенгибиз кечгюнчюлюкге атап «Ёксюз» деген романын жазуа эди. Не медет, аны ахырына жетдиралмады.

Сёзюмю ахырында мен Жамалны атасы Махайны бла аны Мариямны атларын иги сёз бла эсгерге кетуно тийишли кереме. Бу огурулу адамланы юйорюнде 8 сабийни киндиги кесилгенди. Айхай да, барысы да жыл санлары жетгинчи жашап, аланы ктууандыралмагъан эселе да, къалгъан жашлары, къызлары аланы къачларын багъалагъандыла, айханларындан чыкъмай жашагъандыла, юйорле къурагъандыла.

Жамал Махайны тунгуч уланы эди. Аны адеби, къылыгы, намысы, огурулулугу къалгъан сабийлеге да кече баргъанды. Махай элинде, жеринде аты айтылгъан киши эди. Артыкъда кечгюнчюлюкге кеплеге иши, сёзю бла эс тапдыргъанды. Ма-жарыулу, чомарт, юйорюн апчытмай жашатхандан сора да, кеплени ёлюмден сакълагъанды, жетген жеринде къарысузлагъа таянчакъ болгъанды.

Махайны аты бусагъатда да Хасанияны жамауатыны ауузундан кетмейди. Ол элни Ветеран советине 20 жылдан артыкъ заманын башчылык этгенди. Эсимдеди, 21-чи ёмюрно башында Нальчик шахары эм аны тийресинде элени ветеран организацияларыны арасында баргъан эришуледе аны организациисы эм игиге саналгъанды.

Къарт башы бла Махай, нёгерлерин да биргесине тизип, орам сайын айланып, тизгинге къарагъанды, бир бирине даулары болгъанланы жарашдыруну мадарларын этгенди. Къарысуз юйорлени тизмелерин жарашдырып, къолайлы мюлк иелени жашлагъа айтып, алагъа аш-азыкъ продуктла юлешгенди. Советни таматасыны бек уллу ахшылыгы уа власть органла бла байламлык жюрюте, элни адамларына юй ишлерге жерле, малла отларча кютюу жерге эркинлик алыу эди. Нек десеги, бу жаны бла элде жарсыу кеп эди.

«Къуш бала уясында не керсе, учханында аны этеди» деген нарт сёз адамгъа кеп затны тюшондюреди. Жамал да жамауат жашауа сакъ болгъанды. Эллиледен кепле аны акыыл сёзюне тынгылагъандыла, аны бла кенгеширге сюйгендиле. Махтанып, мен былайма, алайма демегенди ол. Атасыча, аз сёлешип, кеп иш этгенди.

Ахырында дагъыда быллай бир шартны энчи белгилемей къоаргъа болалмайма. Ол да неди десеги, Жамал къарындашыбызны туугъан эгечи Хауаны республиканы басмасында уллу къыйны барды. Ол 10-чу классны бошагъанлай, тюзюней «Заман» газетге келип, 40 жылдан артыкъ заманын ичинде коллективни къыйын жогиюну ауурлугун боюнуна алып келеди. Жамал эгечине кеси билгенни юйретгенди, анданды къарындашыча фахмулу иши, атасыча хар кимге хурмет эте, къолундан келген жерде арайма, заманын жокъу деп, бир кишиге сылтау излемей, жумушун тамам этмей кыймагъаны да.

Газетде бек алгъа бухгалтерни болушлукъчусу болуп ишлеп башлагъан эсе, бусагъатда Хауа «Заман» газетни баш редакторуну орунбасарды. Адеби, къылыгы бла биргесине ишленлеге эс тапдырады, къыйын салыргъа керек болса, къарыуун аямайды, кече-кюн демей урунады. Мен 20 жылдан артыкъ заманын аны бла къуллук этгенме, арай-тала билмегенине бюгюн-бюгече да сейир этеме. Иште аллай бир берилип, сыйлы борчун бет жарыктыл толурады.

Алайды, уллу шухё юйорде ёсген жаш, кыз да, аталарыны, аналарыны ахшы терелерине кертичи бола, жашагъан, ишленген жерлерин жарыта, жамауат жашауда огурулу ыз къоядыла. Аны биз Текуланы Махайны тамата жашы жазыуучу, журналист, публицист Жамалны урунуу жолунда, юйор ёсдюрюуде огурулу, махтаулу ызында шарт керебиз.

Бизни чамчы, сабыр, оюмлу сёзю устасы тенгибизни жарыкъ сыфаты эсибизде кеп заманлагъа сакъланырыкъды. Жатхан жери жумушакъ болсун.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

Эсде туту

Басымлылыкъ, огурлулукъ, фахмулулукъ, жигерлик

гиртичи болургъа кюрешгенбиз, жашауда тийишли орун табаргъа итингенбиз.

Ол жаны бла алып къаргъанда, тенгибиз бизни кёбюбюзден онглу эди. Жыйырма жылында юйор къурап, озгъан ёмюрно 1957 жылында бизни бла Къабарты-Малкъар къырал университетте киргенде, аны хайт деген эки сабий болгъанды. Юй бийчеси Нажабат 18-жыллыгында Текулагъа келин болуп келгенди. Жамалгъа ышангылы жашау нёгерлик этгенди, аламант сабийле ёсдюргенди.

Бусагъатда жашларыннан бла къызындан он туудугъу, аладан жаратылгъан да алты жаш бла кыз юйорно къууанчыдыла. Ауушурун аллында туудукъларыннан бирини бек гитче балачыгы Темирланга къурманлык этгенде, юйорюне кеп алгъаш сёз айтып, къууанганын жашы-къызы бюгюн сюйсюнюп эсгереди, аппаларыны насийхат сёлерин, чамларын бир бирлерине айта, жиямукъларын сортеди.

Жашауу магъанасы да, баям, адам ёмюр сюрюп, ызындан аны эсгерип, атын хурмет бла айтырча телюле къоюп кетгенде болур. Жамал аппа адамлык даражасы, иш кёллюлюгю, адеби, къылыгы бла туугъанларына, туудукъларына кесин сюйдюргенди, алагъа тюз жашау этерге жол кергюзтгенди. Кертиди, тенгибизни бушуу кюнлери да аз туююл эдиле. Жашы Зейтун хайт деген жылында ауушканы анга бек татыгъанын ктуруда ахсынyp айтханды.

Андан ары сёзюмде мен студент кезиубюзюню, жолгъан газетибизде «Заманда» («Коммунизмге сюй») бирге къуллук этген жылларыбызны эсгерирге сюе эдим. Ала жаш телюню къанат къатдыргъан, кёлю жарыгъан кезуге тюшгендиле. Текуланы Жамал эрттеден термилген муратына жетгенди. Эркинлиги къайтарылгъан малкъар халкъны туугъан жеринде жангы жашау этип башларыны мурдор ташын салгъанладан бирлери болгъанды.

Къабарты-Малкъар къырал университетни малкъар тил эм литература бёлюмюнде окъуй тургъанлай, Хасания элде кеси кючю бла журт салгъанды, элни жамауат жашауна тири къатышханды. Ол заманда саулай эл ктурулуш майданга айланып,

терк тапханды. Эсимдеди, анда ишленген аз заманчыгыбызны ичинде окъуна совхозну ктурулуш бригадасыны таматасыны орунбасары болуп, студентлени ишлерине башчылык этгени, кёбюрек хакъ алырларына къайгырыуучусу.

Тенгибизни билим алыуда жетишимлерин энчи белгилеуню да тийишли кереме. Ол бир заманда лекциялагъа, практика дерслеге тынгылы хазырланмай келмегенди. Аны ючюн эди устазла бу арыкъсуу жашха сюйюнюп къарауучулары, оюмлу сёзюне, билимине айырып багъа бичиучюлери.

Айтхылы аллимбиз Алийланы Умар дерсге келсе, бек алгъа, чам, лакъырда эте, Жамалны атын айттып: «Бюгюн жашланы илмугъа кёллери ачылыпмыды, сен анга къалай къарайса», - деп кююр эди. Андан сора уа, ачыкъларыкъ темасына кёлю бла берилип, сау эки сагъатны ичинде аудиторияда чибин учхан эшитилмегенди.

Тенгибиз окъууну тауусханлай, журналист усталыкыны сайлагъанды. Газетде билими жаш адамла керек эдиле да, аны сюйюп алгъандыла. Ол къырк жылдан артыкъны «Заман» газетде къуллук этерге бергенди. Мен 1965 жылда бу усталыкъда ишлеп башлагъанымда, Жамал хайт деген журналист эди. Алгъа тилманчла бёлюмюнде кесини хунерин кергюзтгенди. Ызы бла жууаллы секретарыны орунбасары болуп, жаш коллегаларын ишни эбине юйретиуге къыйын салгъанды.

Арт 20 жылны ичинде уа газетни промышленность, совет ктурулуш бёлюмлерине башчылык этгенди. Басмагъа салган къыйны ючюн, мен билип, уллу къырал сауагъа «За трудовое отличие» майдалгъа бизни редакциядан экеулен тийишли болган эдиле - ол бла Шауаланы Миналдан. КъМР-ни Баш Советини Президиумуну сыйлы грамотасы бла да Жамал ёхтемленирге боллукъ эди. 90-чы жылда уа, КъМР-де биринчи болуп, Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы журналисти деген ат алгъанды.

Солургъа чыкъгъанда да, ол журналист ишин кыймагъанды, газетибиз, «Минги-Тау» журналыбыз бла байламлык жюрютгенди, аламант статьялары, очерктери, романларыннан, повестлеринден юзюкле бла окъуучулары къууандыргъанлай

Оноу

Сюг газ бла файдаланганланы сейирлерин кьоруулагъанды

«Газпром межрегионгаз Пятигорск» компанияны республиканы Энергетика, жашау журт-коммунальный молак эм тариф политика министерствосуну «Къабарты-Малкъар Республиканы жеринде табиигъат газны хайырланган заманда газ бла жалчытынуу нормативлерин къабыл кьорууно юсонден» 2013 жылда 30 декабрьде бегими былтыр кюзде жылыу берилип башланган кезиуде кючюн тас этерге керекди деген даун КъМР-ни Баш сюдоу къабыл кьормегенди. Аны юсонден республиканы Энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетини пресс-службасындан билдиргенди.

Бу ишге КъМР-ни прокуратурасы да къатышхан эди. Компанияны дауу 30 мингден артыкъ хайырлануучуну газ ючюн тэлеулерин кьейитиуу бла байламлы болганын себепли сюдою барыу халына жамауат организацияланы келечилери да кьз-къулак болгандыла.

«Газпромну» келечиси билдиргенча, бу бегимге кьере эсеплеучо приборлары болмаган юйлени бла фатарланы жылытыргъа деп хайырланган газны марадасы азайтылады. Анда жашау журтну бир квадрат метрин жылытыргъа 6,6 кубометр газ керекди, деп айтылады.

Компания уа, ол оноуну терсге санап, аны хатасындан уллу кьоранчла этиледиле деп, бу кьорюмдо аллай бир угъай, 8 кубометрден окуна аслам болургъа керекди, дей эди.

Бу дауну тамыры неден башлананды: компания республикага газ жибереди. Алай аны багъасы толусунлай тьеленмейди. Аланы келечиси сюдоде ол кьоранчны ондан бири сагъынылган норматив азайтылганы ючюн болур, баям, деп алай айта эди. Алай ол сьзлерине шагъатлыкъгъа бир тюрлю тергеуле уа кьорюзмегенди. Сюд да ол шартха, сьзсюз, эс бурганды.

Комитет а сагъынылган бегимни тюзлюгюне шагъат этген битеу документлени, тергеулени да ачыкълагъанды. «Газпромну» келечиси алагъа угъай деялмагъанын да сюд эсге алганды эмда комитетни тюзге санагъанды.

Судья Л. Бабугоева бу ишни тынгылы сюзгенден сора тийишли оноу чыгарганды. Алай компания энди РФ-ни Баш сюдоюне апелляция тарыгъуу жибергенди. Комитет да, ол тарыгынуу терслигине шагъатлыкъ этген битеу документлени жарашдырып, ары бергенди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Полиция

Жаш анасына къайтарылганды

РФ-ни МВД-сыны Май районда бьелюмюне Майский шахардан бир тишируу аны 15-жылыкъ жашы тас болганына жарсып келгенди. Аны айтханына кьере, анасы жашны врачха элтирин билгенде, юйден кетгенди.

Акъылбалыкъ болмагъанны излеуге бьелюмню полициячы-

лары барысы да къатышхандыла. Бир ненча сагъатдан аны патруль-пост службаны къуулыкъчулары тапхандыла. Жашны анасына къайтаргандыла, акъылбалыкъ болмагъанланы ишлери жаны бла инспекторла аны бла профилактика ишле бардырадыла.

Бизни корр.

Саулукъ

Къанны къалыны - кьоркъуулуду

Статистикагъа кьере, жер башында жашагъанланы тьертден бири тромбоз аурудан къыйналгъа боллукъ кьоркъуулу къауумгъа киреди. Ол къалай къуралып тебирейди эм андан кьорууланьыргъа онг бармыды?

Тромбозну къан тамырлада къан блоу санны-къурайдыла - тромб. Бу процес къан тамырлада бла артериялада барады. Алай къан уюган къалайда бегитилсе да, ол къан жорюуно толусунлай тохтатады неда анга иги да чырмау этеди. Андан а ахшылыкъ чыкъмазлыкъгъа белгиледи.

Тромб юзюлюп, ол гулмакны къан блоу санны-къурайдыла жерлерине тошгени да кьоркъуулуду. Сьз ючюн, ол йкепеле жетсе, йкеп тамыр тромбоз болла болла - ол а не квадрат терк медицина болушукъну излейди. Къан уюган мыйыгъа барса уа, инсульт болургъа болады. Ма аны ючюн тромбозну юсонден алгындан не кьеп билсенг да, хатасы жокъду.

БИРИНЧИ ШАРТ:

Тромбоз бир кесек заманын кесин билдирмей турады

Бу ауруу асламысында аякълада чыгъадыла. Андан къыйналган адам бутларында ауурлукъну сезеди, тамыр узунуна ачыгъанлай турады. Аякъ кьебеди, уллу болады, териси кызарады неда кьксюлдюм тюрсюню алады. Бирге айтханда, быллай хал ангилашымнай къалмайды.

Алай тромбозла башха жерледе да чыгъадыла, ол санда терендеги къан тамырлада да. Кьбюсюнде ауруу кесин билдирмейди, адамла алада тромбла къурала тургъанларын ангиламайдыла. Андан кьутхаргъан жангыз да профилактикады.

ЭКИНЧИ ШАРТ:

Операцияла, жыгъылыула, авиажуула къанны къалын этедиле
Жыгъылыу неда хирургия

жаны бла къатышыула болса, ачылган жараны жабарча эмда къан кетиуно тыярча, саннга-чарха къанны къалын этерге тошеди. Къалын къан а - тромбланы къуралууларына кьоркъууду. Бегирекда жарала уллу болсала, андан тиргизилуу кезиу а узакъгъа созулса.

Тромбозгъа дагъыда тамырлада къан иги жорюмегени да сылтау болады. Ол а кьеп олтуруп тургъандан, самолётлада терктурк учхандан, автобусда неда машинада узакъ жолгъа баргъандан чыгъады.

Самолётда узакъгъа учарыкъ эсегиз, онгугъуз болса, терезе къатында жер алыгъыз, ансы жолучулукъну аслам кесегин хаза тебалмай турлукъсуз. Неда проход къатында олтуругъуз - сийсегиз-сиймесегиз да йрге туруп, къоншуларыгъыны йтюрюрге тошерикди. Ол а къаныгъыны жорюуно себеп боллукъду, къан уюгъа уа - чырмау.

ЮЧОНЧЮ ШАРТ:

Бир-бир ауруула къан уюулары къуралууларыны сылтау болады

Аланы араларында - мардадан озгъан семизлик (ол асыры бек болса уа, тромбну къуралууна кьоркъуу беш кереге йседи), жорекни ишемия ауруу, гипертония, тамырланы варикоз кенгертилгенлери, санда -чарха барган процесслени бузулуу, гормонла жаны бла торлениуле.

Андан сора да, къан уюула онкологиялары болгъанланы 15 процентинде тобейдиле. Бу жаны бла кьбюуле тромбланы къуралууларына себеплик этген энчи веществола чыгъарадыла - прокоагулянтла. Тромбозланы кьозгъалыуларына кьоркъууно кьбюулеге кьажаулукугъа этилген терапия да чыгъарады. Аны ючюн онкология бла ауругъанла тромбозболла болмаз ючюн дарманла ичерге керекдиле.

ТЬЕРТЮНЧЮ ШАРТ:

Осал къылыкъла кертиси бла да заран тошюрөдиле
Белгиледи, тютюн ичерге сийгенледе тромбла башхаладан эсе юч кереге кьбюрек къураладыла. Аны ючюн алыкъа бу осал къылыкъны къоялмагъан эсегиз, кьююгуз! Башха заранлы затла - аракы, къыжланган, чибжили неда тузлу азыкъла бла да артыкъ кюрешиле.

БЕШИНЧИ ШАРТ:

Сууну азлыгы - тромбозну сылтау

Къан уюгъа кьоркъуу бар эсе, ол санда-чарха суу аз болгъаны ючюн да къуралып къалыргъа боллукъду. Аны себепли кьеп ичигиз! Сьз ючюн, бийреклериниз жарсытмай эселе неда бир башха медицина жаны бла тийиула жокъ эселе, сууну суткагъа керекли йлчечи 1,5-2 литрди. Эрттенликде - стакан суу, ингирликде - стакан суу эмда кюн узуну ашагъан азыкъларыгъызыны араларында да биришер стакан суу.

АЛТЫНЧИ ШАРТ:

Къымылдау - жашауу
Кесигизни асыры бек къыйнагъан жараула къан уюуно профилактикасына ахырысы бла да керек тойюлдюле, алай эрттенлик зарядка, жаю жорюу, жюзюу файдальдыла. Ишигизде кьбюрек теберге кюрешигиз - кьуруда олтуруп турмагъыз, йрге кьобугъуз, коридорда бир аз сийелигиз, жорюгюз.

Сьзге:

Америкалы алимлени айтыуларына кьере, стресс къан уюуно кьозгъаргъа боллукъду, бегирекда тишируулада. Тинтиуле кьоргозттенгерича, эр кишилени психосоциаллы халлерине жууапха тамырлада басымлары кьтюрюледди, жорекни урууу теркленеди, тишируулада уа ишемиягъа кьоркъуу чыгъады эмда къанлары къалыныракъ болады.

Юлия ИОНОВА.
«АиФ. Здоровье» газет.

Ыйыкълыгъа гараскан

16 январьдан 23 январьгъа дер

КЪОЧХАР. Муратларыгъыз бла излемлеригиз юй, юйор бла байламлы боллукъдула. Фатарыгъызда ремонт башларгъа иги заманды. Алай битеу да жумушланы кесигизни боюнугъузгъа алып къоймагъыз - аланы жууукъ адамларыгъызгъа да бюругъуз. Чыкъган жарсыланы да тенлеригизден букъдурмагъыз.

ТАНА. Башламчылыкъларыгъызгъа кьажау тургъанланы кьргенликге, обызырамагъыз. Тьезюмлю, сабыр болугъуз, ашыкъмагъыз. Кырыуугъузну башха заманлагъа аягъыз. Ол сизге жууукъ кюнледе кертиси бла да керек боллукъду.

ЭГИЗЛЕ. Ишигизде, юйор жашауугъузда да жалаанда кесигизге ышаныргъа тошерикди. Кьлюпозно, акъылыгъызы да жыйып, жолугъузда тобеген ууакъ чырмаулагъ артыкъ эс бурмагъыз, кишиге тынгыламагъыз. Кьолугъузга алгын ишигиз тап къураллыкъды. Жалаанда магъаналы белгини салып, анга таукел барыргъа керексиз.

АЙЫРЫЧАБАКЪ. Уллу ишлени башламагъыз - къарыуугъузну алда боллукъ магъаналы жумушха аягъыз. Кьеп адам жыйылган тобешулеге къатышмагъыз, жангызлыкъда турургъа кюрешигиз, саулуугъузгъа эс буругъуз. Ишигизден бла юйор борчларыгъыздан да бир аз солусагъыз хатасы жокъду.

АСЛАН. Юйюпозно жангыртыргъа, тизгинигизни жьыргъа тап кезиуду. Жулдузла ишигизге, жашауугъузга да файдасы сейир танышыула боллукъларын да кьоргозтедиле. Алайды да жангы адамладан кьажмагъыз. Бусагъатда жетишимлеригизни мурдору салына турады.

КЪЫЗ. Баям, Къызланы жангы жылгы къууанчалары 21 январьгъа дер

БАЗМАНЛА. Бу ыйыкъда Базманла юйор проблемала бла кюреширкидиле. Эмоцияларыгъызыны артыкъ бек кьоргозтемегиз. Жууукъ адамларыгъыз бла кьауугъа чыгъарча болумланы кьурамагъыз, уллу сьлешмегиз. Даулаш кезиуледе ич сезимлеригизге тынгылагъыз.

АКЪЫРАП. Кьеп затны жангыдан башларгъа тошерикди. Тюрлениулеге кьажау турмагъыз. Къадаргъа сизни насылы этерге болушугъуз. Аны ючюн алай кьеп зат керек тойюлдю - жалаанда жорегигизни ачыгъыз, кесигизни болганыгъыздан башха тюрлю кьоргозтемеге кюрешигиз.

МАРАУЧУ. Ишигизни юйренген жорукъларыгъыздан тайып, башхача тамамларгъа онгугъуз болса, жетишимле чыгарыкъдыла. Аны бла бирге кесигизни энчи сейирлеригизге тасха тошюрмегиз, юйор тынчлыгыгъызыны бузмагъа кюрешигиз. Харгиз кесигиз бла жарашулукуда туругъуз, бирсиле айтхангъа эс бурмай.

ТЕКЕМЮЮЗ. Бу ыйыкъда сиз чыгармачылыкъларыгъыз бла кюрешиле, эрттенден бери этген умтуларыгъызыны жашауда бардыраллыкъларыгъыз. Юйор жашауугъузда келишулюк бла ырахатлыкъларыгъыз болушукъларыгъыз. Алай къалыргъа уа сабийле бла аслам заманыгъызыны оздуругъуз.

СУУКЪУЙ. Ыйыкъ къыйныракъ боллукъду. Алай тьезюмсюлопогнозно бла артыкъ кесигизге ышаныулукуну бир жанына эталсагъыз, хар не жерине келликди. Башыгъыздан йрге секириге кюрешмегиз - жарсыула чыкъганлары бла аланы тамамлап барыргъа кюрешигиз.

ЧАБАКЪЛА. Ыйыкъ битеу да къууанчы къайгыла бла бийлениркиди. Жарыкъ кьеллюлюкге сылтаула кьеп чыгарыкъдыла. Алай жеригизден темпей, экили болуп тургъаныгъызыны кьойсагъыз а игиди. 20 январьдан сора жангы умтуларыгъызыны жашаууа кийирин къайгы этигиз, турмушугъузну тюрлендирген аталадан кьоркъмагъыз.

Көрмөч

Көрмөчнү ача, сагынылган музейни директору Феликс Наков конакъланы былай сейрилик ишлени бизни республикагъа келтиргенлерине ыразылыгын билдиргенди. Саратовда маданият араны келечиси Владимир Соколов а, жыйылганланы алларында сөлеше, аллай бир бийикликте сурат алган кыйын болганын аныглатханды.

Былай кырагъанда экспонатла көп көрүннгениликге, хар экспедициядан а жалаңда эки неда юч сурат жаралуду. Нек дегенде аллай жерледе хауа болумла да бек чырмайдыла. Владимир Александрович кеси да Гималайда, Пакистанда, Альпыледе көп кере бола тургъанды. Андан аслам сурат алып кыайтханды.

Тонене Нальчикде Миллет музейде Самара шахарны Халкъла аралы культура арасыны башчысы Юрий Родичев алган суратладан кыуралган экспозиция ачылганды. Ол мында бешинчи февральга дери бардырылыкыда. Көрмөчге жүздөн артык экспонат келтирилгенди. Алада уа Гималайланы, Тибетни, Эверестни тамшаларын көрүрге онг барды.

Таурухлу кыаяланы тамаша сыфатлары

КъМР-ни культура министри Мухадин Кумахов да бу көрмөчнү бек жаратханын айтханды. Биз кесибиз деменгили, ариулукълары бла оздурмагъан кыаяланы арасында жашагъаныбызды. Андан аслам сурат алып кыайтханды.

болганына ёхтемленеме, дегенди. Республикада жашагъанла бу көрмөчге келип, узакъ жерлени этнографиялары, жашау турмушлары, табийгъатлары бла да шагъырейленир онг табарыкъларын белгилегенди.

Ол акылын Карина Мезова да билдиргенди. Кесим

кёзюм бла көрген жерлени суратларына кыарай, аланы башха тюрлю ачыкылагъанма кесиме, дегенди.

Көрмөчде, кертиси бла да, табийгъатны аламатылыгына, кыаяланы деменгиликлерине дагъыда бир кере тыюнюрге боллукъду. Сёз ючюн, Кайлас кыаяны окъуна айтай-

ык. Не кыадар таурух барды аны юсюнден. Самарачы альпинистле он жылны ичинде жыйырма экспедицияны кезиуюнде жыйгъан экспонатлада уа сиз аны да көрлюксюз, көп кыйматлы затланы, тюрсюрлени да тенгleshдир онг да табарыксыз.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Эркин тутушуу

Хасавюртдан – алтын, кюмюш, доммакъ майдалла бла

Хасавюртда эркин тутушуудан Олимпиада оюнланы чемпиону Шамил Умахановну аты бла биринчилик бардырылганды. Анга СКФО-ну регионларындан 2003-2008 жыллада туугъан жашчыкыла кыатышхандыла, аланы араларында бизни республикадан спортчула да эришгендиле.

Жерлешлерибиз анда усталыкъларын, хазырлыкъларын да көргюзтгендиле. Алай бла кеслерини ауурлукъ категориаларында биринчи жерге Зокаланы Мухаммат бла Гузойланы Алан чыкыгъандыла. Кюмюш майдалланы Сарбашланы Халид, Гузойланы Инал алгъандыла. Тёппеланы Даниял, Кыарчаланы Азрет, Шахмырзаланы Тамерлан ючюнчюле болгъандыла.

Сарбашланы Халид Огъары Малкъарны спорт клубунда тренерле Мисирланы Элдарда, Ахметланы Солтанда, Ажоланы Ибрагимде жарау этеди. Кыалгъан жашчыкыла «Хасания» спорт клубдандыла, аланы тренерле Ажоланы Юсюп, Азамат бла Исмайыл, Мисирланы Эляяс, Кыарчаланы Рашид юйретедиле.

Бизни корр.

Учредитель: Кыабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

**Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал**

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
ТИКАЛАНЫ Фатима
(жамауат-политика жашау бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламды информацияны эркиндиклерин кыоруула жаны бла Кыабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламды коммуникацияла жаны бла кыярал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33

Номерге графикте кёре 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРНИ ЧЫЪАРГЪАНЛА:

Мокъланы Зухура - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасары;
Бийчексуланы Жаннета - (4, 5, 6, 7-чи бетле), Гейяланы Валентина - (1, 2, 3, 8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 37
Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспек, 5

Электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru